

ГРУПИТЕ ВЪВ ФЕЙСБУК ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА МИНАЛОТО В БЪЛГАРИЯ – ТИПОЛОГИЯ, СЪЗДАТЕЛИ И ПУБЛИКА

Милена Маринова

THE FACEBOOK GROUPS FOR PRESENTING THE PAST IN BULGARIA – TYPOLOGY, CREATORS AND AUDIENCE

Milena Marinova

Abstract

Nowadays the interest in the past grows bigger everyday. The reasons are different, and one of which may be the aspiration to rethink the present through the prism of the past. The social media are taking up larger and bigger part of people's lives for exchanging ideas, information, memories and etc., along with creating interest groups. On Facebook, there are various groups that represent Bulgaria's past. The initiators are mostly historians, or local historians, others are librarians, people who collect photographs, documents and different artifacts. As for the members of those groups, most of them are either people who are interested in a specific time period of Bulgaria's history, or in the past of a particular town or region. Some of the creators of such groups are pretending to present a different point of view on the official history.

Keywords: social media, groups in Facebook, representation of the past, Bulgaria, typology, creators, audience

През последните години, социалните медии заемат все по-важна част от живота на различни представители на обществото. Включвайки се в тях, в някои случаи, хората се организират по интереси и се присъединяват към групи, в които споделят и обменят информация и мнения по вълнуващи ги теми. Един голям сегмент от тематични групи са тези, занимаващи се с проблеми свързани с изследването на далечното и близкото минало. Цел на настоящата статия е да представи обща картина на групите във фейсбук, структурирани по различните проблемни полета, които те обхващат, както и да отговори на въпросите кои са хората създаващи подобни групи и какъв е профилът на техните последователи.

Темата е сред сравнително новите изследователски полета за етнологията в България. На нея са посветени две публикации на Златина Богданова: „Краеведските инициативи в социалните мрежи като терен в етнологията“ (Богданова 2022: 58 – 78) и „Спомени и рефлексии върху „социалистическия“ градски център“ (Богданова 2021: 178 – 192), в които тя представя ролята на фейсбук групите с интерес към историята на дадено населено място за съхраняването и осмислянето на неговото минало. В този процес се включват сравнително широк кръг от местните жители и посредством дейността на групата Станимашка фотографийница (по името на Асеновград до 1934г.), която е във фокуса на изследванията, се създават различни инициативи, целящи да привлекат общественото внимание към каузи важни за съхраняването на градската памет.

От друга страна, темата за провеждане на изследване в Интернет, чрез използването на т. нар. дигитален терен е добре разработена, на нея е посветен и сборника „Добре дошли в Киберия! Записки от дигиталния терен“ (Илиева, Гергова, Пейчева, Казаларска 2014). Част от него е статията на Мариянка Борисова и Таня Матанова за фейсбук групите на българите в Европейския съюз и важната консолидираща роля, която те имат за местните общности от емигранти (Борисова, Матанова 2014: 40 – 56).

Методология

Сред основните методи, използвани в настоящото изследване, е включеното наблюдение. По-засиленият ми интересът към групите представлящи миналото във фейсбук се зароди, когато установих контакти с някои от администраторите им и бях поканена за администратор и сътрудник на отделни групи. Методът на включеното наблюдение ми даде възможност да се запозная виртуално и с някои от най-активните участници (създаващи публикации) в групите, както и с част от най-заинтересованите им последователи. Това беше изключително полезно за очертаването на техния профил.

Фейсбук групите за представяне на миналото обикновено са обособени от техните създатели по времеви обхват – древна история, нова история и пр., или по пространствен – изследващи историята на дадено населено място или регион. Акцентът на изследването е върху тези типове групи. Освен тях, съществуват и групи представлящи военна история, история на фотографията и фотографите, традиционни обичаи и облекла, ретро превозни средства и редица други, от които ще бъдат представени само част.

Създаването на групите, в някои от случаите е дело на хора колекциониращи снимки, картички, документи, различни предмети, автомобили пр. Интересен факт е, че част от тях имат богати семейни архиви от фотографии, картички, документи и пр., което формира първоначалния им интерес към изследването на миналото и става причина на по-късен етап да започнат да събират и закупуват нови материали, с които попълват колекциите си. Създаването на фейсбук група, или участието в нея, е възможност да представят пред аудитория дигитализираните си колекции.

Закупуването на снимки, картички и различни предмети става в антикварни магазини, на аукциони в Интернет, на битака и пр. Освен чрез закупуване на материали, някои колекционери или любители на миналото, се снабдяват с тях чрез събирането на изхвърлени до контейнерите за смет стари албуми и отделни снимки (Богданова 2022: 64). При публикуването на такива фотографии, авторите изрично подчертават фактите около намирането им (ibid).

Публикуването на материали във фейсбук групите, в известна степен е от полза и за колекционерите, тъй като се обменя информация за даден предмет, снимка и пр., а нерядко, когато снимките са закупени от чуждестранни аукционни и към тях липсва текст, публикуващите ги отправят молба към участниците в групата за съдействие за изясняване на място и година на дадена снимка.

В зависимост от достъпа до тях, групите са публични или поверителни. За присъединяването към поверителните групи се изисква одобрението на администратори или модератори. Материалите публикувани в публичните групи могат да се споделят, а тези в поверителните – не. Целта на публичните групи, както личи и от названието им, е публикациите да достигат до възможно повече хора. При поверителните е обратното – стремежът е да се ограничи достъпът до тях, най-често за да се избегне ограничаване или разпускане на групата от модераторите във фейсбук. В такъв случай за потребителите се губят всички публикации, понякога правени с години и отнема значително време и усилия на администраторите на групите да ги възстановят отново. До такъв етап се достига най-често в резултат от възникнали разгорещени дискусии по определени теми, главно на политическа основа.

Наред с тези групи, дело предимно на любители на миналото, съществуват и сдружения и страници, списвани от колектив от автори като „Българска история“¹ (397 000 последователи) или лични блогове като „Памет Българска“² (103 000 последователи) и „Древна България“³ (113 000 последователи), основани от лица с историческо образование. В тях се представят личности и събития от древната до съвременната българска история.

Тук ще бъдат представени групи, обособени по времеви периоди, или на регионален принцип, които са със сравнително многобройни последователи и съществуват поне няколко години във виртуалното пространство.

Фейсбук групи с фокус към археологията и старата история

Групите, посветени на археологията и древната история, се създават в резултат от засиления интерес към тази проблематика. Сред създателите им има както

¹ <https://bulgarianhistory.org/> (посетена на 06 юни 2023 г.)

² https://www.facebook.com/profile.php?id=100064316994560&locale=bg_BG (посетена на 06 юни 2023 г.)

³ <https://www.facebook.com/istoriqtasd.gilev/> (посетена на 06 юни 2023 г.)

професионални археолози и историци, така и любители и лица застъпващи недоказани или спорни от гледна точка на науката факти и хипотези. Наред с дискусиите, които се провеждат в тях, важен аспект от дейността им е насочването на вниманието на участниците към наболели въпроси, каквито са липсата на средства за реставрация и консервация на различни обекти, както и иманярските набези. В резултат от дейността на инициативен комитет, създаден през 2014 г., чиито членове са и някои от създателите на групи за археология и стара история, през 2023 г. започват реставрационни дейности на кромлеха (астрономическа обсерватория) от VI в. пр. н. е. до село Старо Железаре.⁴ Той е определян като българският Стоунхендж и е открит от Георги Китов през 2002 г. Впоследствие, поради липса на средства, е изоставен за период от повече от 20 години, през който ерозията и иманярите, нанасят сериозни вреди на обекта. Чрез дейността и на фейсбук групите, казусът с кромлеха се популяризира. Сред някои от групите, насочени към тази тематика, са: *Български скални светилища*⁵ (18 500 участници), *Древна българска история и археология*⁶ (28 100 участника), *Древната история на българската цивилизация*⁷ (8 600 участници).

Фейсбук групи и страници, представящи Българското Средновековие (VII – XIV век)

Групите, чиито участници разглеждат въпроси, свързани със Средновековието, са насочени до известна степен към специалисти по темата или възстановчици на събития от периода. Чрез някои от тях се обменя специализирана литература. Такива групи са: История на България (Средновековие XIII – XIV век)⁸ (1 200 участници), Българска средновековна библиотека⁹ (501 участници), Средновековна реконструкция – Второ Българско Царство¹⁰ (78 участници).

⁴ http://www.bgnow.eu/news.php?newsid=59352&fb_comment_id=858928114205877_859380457493976 (посетена на 06 юни 2023 г.)

⁵ <https://www.facebook.com/groups/162723567093447> (посетена на 06 юни 2023 г.)

⁶ <https://www.facebook.com/groups/182390185263772> (посетена на 06 юни 2023 г.)

⁷ <https://www.facebook.com/groups/AncientCivilizationsHistory> (посетена на 06 юни 2023 г.)

⁸ https://www.facebook.com/groups/1689107238001050?locale=pt_BR (посетена на 06 юни 2023 г.)

⁹ https://www.facebook.com/groups/212086903392586/?locale=bg_BG (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁰ https://www.facebook.com/groups/670295703648113/?notif_id=1692127573174389¬if_t=group_r2j_approved&ref=notif (посетена на 06 юни 2023 г.)

Фейсбук групи и страници с интерес към Възраждането и Третото българско царство (1878 – 1946)

Обособена група за представяне на историята на Българското възраждане, поне на този етап от проучването, не ми е известно да съществува, но тематични публикации има в групите с интерес към Третото Българско Царство (1878 - 1946), които са: *Българско Царство*¹¹ (2 600 участници), *Да върнем Царство България*¹² (2 600 участници), *Един завет* – съществува както група¹³ (31 000 последователи), така и страница¹⁴ (5 400 последователи), която е представена като Клуб на потомци на офицерския корпус на Царство България към Съюза на възпитаниците на ВНВУ, ШЗО. Други групи с подобна насоченост са: *Земята, която изгубихме... (стари снимки и други...)*¹⁵ (16 000 участници), *Истории от Царство България*¹⁶ (22 000 последователи), *Истории от Царство България в Снимки и Документи*¹⁷ (12 000 участници), *Майка България*¹⁸ (5 700 последователи), *Спомени от Царство България*¹⁹ (53 000 последователи). В създаването на тези групи участват професионални историци, а също и любители и колекционери на фотографии и други артефакти от периода на Третото българско царство. Под публикациите на снимки или статии често възникват дискусии, като най-полярни са мненията за управляващите през периода монарси. Немалко от създателите и участниците в групите са потомци на жертви на режима след 9 септември 1944 г.

Фейсбук групи или страници насочени към периода 09 септември 1944 г. – 10 ноември 1989 г.

Едни от най-многобройните и с най-много последователи, групи и страници във фейсбук, са тези, свързани с периода на социализма в България. Това може да се обясни с факта, че все още има много хора живели тогава и за тях е интересно да обсъждат спомените си от тези години. Сред водещите групи са:

¹¹ <https://www.facebook.com/groups/1614323048805442> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹² <https://www.facebook.com/groups/321263891986931> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹³ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100069560094907> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁴ <https://www.facebook.com/edinzavet.org> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁵ https://www.facebook.com/groups/488146534688624/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=4906465642856669 (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁶ <https://www.facebook.com/istoriyatzarstvoBG> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁷ <https://www.facebook.com/groups/tzarstvoBgvsnimki> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁸ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100010910659322> (посетена на 06 юни 2023 г.)

¹⁹ <https://www.facebook.com/SpomeniOtTsarstvoBulgaria> (посетена на 06 юни 2023 г.)

*България в спомени, ретро снимки и картички*²⁰ (5 700 последователи), *Изгубени в миналото – Lost in the past Group*²¹ (74 000 участници), *Соцносталгия*²² (64 000 участници), *Спомени от Народната република*²³ (187 000 последователи), *Спомени от миналото*²⁴ (59 000 участници), *Не виждам нищо лошо в комунизма*²⁵ (4 100 участници), където се споделят и коментират снимки и спомени от годините на социализма, при които се набляга на носталгията към този политически строй и се търсят неговите добри страни. Представянето на групата *Не виждам нищо лошо в комунизма* пред публиката е следното: „Из публичното пространство се разпространява информация, която твърди, че комунистите били престъпници и убийци на работници. Това е пълна лъжа и създателите на тази лъжлива информация ще бъдат съдени съгласно законите на България!... В групата може да се публикува всичко свързано с ежедневието на хората! Всеки участник в групата може да кани който иска и колкото хора иска! Няма ограничения“ (Запазен е оригиналният правопис). Сред създателите на този тип групи също има колекционери на снимки, картички и други предмети, превозни средства и пр.

Фейсбук групи или страници с краеведска насоченост

В интернет пространството са широко представени страници, лични блогове и фейсбук групи с интерес към миналото на дадено населено място или регион. Някои от създателите им са местни краеведи, както и служители в различни институции – най-често библиотеки. Други са наследници на известни родове от конкретното селище, фамилната история на които се проследява от периода на Българското възраждане или от времето до 9 септември 1944 г. В отделни случаи администраторите живеят в чужбина и чрез групите или страниците успяват да бъдат част от живота на локалната общност поне виртуално. Сред най-популярните подобни групи или блогове са: *Акция „Фото Пловдив“*²⁶

²⁰ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100068774542783> (посетена на 07 юни 2023 г.)

²¹ https://www.facebook.com/groups/2173261796046004?locale=bg_BG (посетена на 07 юни 2023 г.)

²² <https://www.facebook.com/groups/348438555641398> (посетена на 07 юни 2023 г.)

²³ https://www.facebook.com/Peoples.Republic.memories/?locale=bg_BG (посетена на 07 юни 2023 г.)

²⁴ https://www.facebook.com/groups/421053953217868?locale=bg_BG (посетена на 07 юни 2023 г.)

²⁵ https://www.facebook.com/groups/153715308086676/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permlinks=5141629382628552 (посетена на 07 юни 2023 г.)

²⁶ https://www.facebook.com/groups/181670648672870/about/?locale=bg_BG (посетена на 07 юни 2023 г.)

(16, 821 последователи), *Бохемска София*²⁷ (37 000 последователи), *Враца В Дела И Документи*²⁸ (1 700 последователи), *Котелъ*²⁹ (4 200 участници), *Изчезващата София*³⁰ (4 100 последователи), *Наши 'та Заара нийде я няма – Атанас Тр. Илиев (1852 – 1927) за Стара Загора*³¹ (3 900 участници), *Нова Загора – Древна и вечна*³² (5 200 участници) *Петричани в повече – родова памет*³³ (4 000 последователи), *Ретро Панагюрище*³⁴ (3 500 последователи), *РусчукБг – Старият Русе*³⁵ (24 000 последователи), *Станимайка фотографийница*³⁶ (6 100 участници), *Старият Видин*³⁷ (14 000 последователи), *Стара София*³⁸ (68 000 последователи), *Старият Плевен*³⁹ (11 000 последователи), *Стари снимки от Враца*⁴⁰ (13 000 членове), *Стара Стара Загора*⁴¹ (9 900 последователи), *Старият Сливен в албуми*⁴² (13 000 последователи), *Старо Карлово*⁴³ (7 600 последователи), *Старо Търново*⁴⁴ (14 000 последователи), *Страници от миналото на Пазарджик*⁴⁵ (1 900 последователи), *Тревненски бУдил*⁴⁶ (3 100 участници), *SeverozapazenaBC.com*⁴⁷ (13 000 последователи). Както личи от направения преглед, който не претендира за изчерпателност, почти всички

²⁷ <https://www.facebook.com/bohemska-sofia> (посетена на 07 юни 2023 г.)

²⁸ <https://www.facebook.com/VRATZAVCHERA> (посетена на 07 юни 2023 г.)

²⁹ https://www.facebook.com/groups/1464517447010543/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=6148075501988024 (посетена на 07 юни 2023 г.)

³⁰ <https://www.facebook.com/disappearingsofia> (посетена на 07 юни 2023 г.)

³¹ <https://www.facebook.com/groups/297640588298372> (посетена на 07 юни 2023 г.)

³² https://www.facebook.com/groups/821670518490722/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=1269502107040892 (посетена на 07 юни 2023 г.)

³³ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100046447706053> (посетена на 07 юни 2023 г.)

³⁴ https://www.facebook.com/RetroPanagyurishte/?locale=bg_BG (посетена на 07 юни 2023 г.)

³⁵ <https://www.facebook.com/StaroRuse> (посетена на 08 юни 2023 г.)

³⁶ <https://www.facebook.com/groups/723652627742915> (посетена на 08 юни 2023 г.)

³⁷ <https://www.facebook.com/OldVidin> (посетена на 08 юни 2023 г.)

³⁸ <https://www.facebook.com/starasofia> (посетена на 08 юни 2023 г.)

³⁹ <https://www.facebook.com/stariatpleven> (посетена на 08 юни 2023 г.)

⁴⁰ https://www.facebook.com/groups/443883123901885/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permaLinks=655760426047486 (посетена на 08 юни 2023 г.)

⁴¹ https://www.facebook.com/starastarazagora?locale=bg_BG (посетена на 08 юни 2023 г.)

⁴² <https://www.facebook.com/stariyatplven> (посетена на 08 юни 2023 г.)

⁴³ <https://www.facebook.com/oldkarlovo> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁴⁴ <https://www.facebook.com/starotarnovo> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁴⁵ <https://www.facebook.com/pazardjikminalo> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁴⁶ <https://www.facebook.com/groups/trevnenski.budil> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁴⁷ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100064528937092> (посетена на 09 юни 2023 г.)

големи, а и част от по-малките градове в България са представени в интернет пространството с групи разглеждащи тяхното минало. За столицата те са няколко. Съществуването им дава възможност на потомците на преселници в чужбина, в столицата или други градове, да успяват да поддържат връзка с населеното място, от което произлизат и много от тях взимат активно участие в споделянето на фотографии и спомени. По този начин, те преодоляват до известна степен носталгията по родните места на предците си. За част от тези участници е характерно и идеализирането на родните места на предците им. По мои наблюдения (въз основа на администраторите и последователите на страницата *Старият Сливен в албуми*), тези преселници, които са устроени добре на новите места, на които живеят, са по-склонни да имат засилен интерес към селищата, от които произлизат. Чрез групите се създава виртуална местна общност, която в някои случаи се опитва да бъде коректив на местната власт в редица инициативи (Богданова 2022: 76). Много често чрез групите (особено за по-малките селища) се подновяват роднински връзки или стари приятелства. Фейсбук групи или страници, представящи историята на териториите, които не са част от границите на съвременна България, но в миналото са били населени и с българи

Този тип групи са създадени предимно от бежанци от съответните райони. В тях се представят родови истории на преселниците, паметни места, свързани със знакови събития, отбелязват се годишнини важни за потомците на бежанците. Показва се съдбата през годините на напуснатите от българите селища. Особено болезнена е темата за разрушените и запустели гробища. Групите имат за цел да обединяват потомците на бежанците и да поддържат паметта за родните им места. Сред тези групи са: *Беломорието и Българите – спомени от Тракия и Македония*⁴⁸ (28 000 последователи), *Губовци, Енидже Вардар – родна Македония*⁴⁹ (8 000 последователи), *Да поговорим за Егея*⁵⁰ (804 участници), *Деца на Беломорието – пътят към познанието и духа на предците*⁵¹ (7 000 участници), *Илюстрация БЪло море Illustration Belo more*⁵² (18 000 последователи), *Macedonian Bulgarians – Македонски Българи*⁵³ (14 000 последователи), *Македония е Българска / Macedonia is Bulgarian*⁵⁴ (5 100 последователи), *Македонски документи*⁵⁵ (8 300 последователи).

⁴⁸ <https://www.facebook.com/belomorskabulgaria.bg> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁴⁹ <https://www.facebook.com/grubovci> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁵⁰ https://www.facebook.com/groups/761322241341468/?notif_id=1690623475316139¬if_t=group_invited_to_group&ref=notif (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁵¹ <https://www.facebook.com/groups/2756087611120345> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁵² <https://www.facebook.com/IllustrationBeloMore> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁵³ <https://www.facebook.com/Macedonianbulgarians> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁵⁴ <https://www.facebook.com/Macedonia.is.bulgarian> (посетена на 09 юни 2023 г.)

⁵⁵ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063890283731> (посетена на 09 юни 2023 г.)

Фейсбук групи на военна тематика

Една от най-големите групи за военна история е *България и Първата световна война*⁵⁶ (14 600 участници). Нейното представяне пред публиката е следното: „Това е група за обсъждане, изнасяне на факти и събития свързани с участието на България в Първата Световна Война. С участието си във нея ние се стремим да повдигнем завесата на забравата и да покажем уважение и преклонение пред нашите деди, дали своя дан в това върховно усилие на нашият народ за национално обединение... Политически спорове или използване на събитията от миналото за съвременни политически внушения също ще бъдат премахвани“. Сред създателите и участниците в групата има професионални историци. Активни участници са колекционери на фотографии, документи и по-рядко на оръжие от периода на Първата световна война (1914 – 1918). Характерно за групата е умереният тон и липсата на конфликти между участниците в обсъжданията.

В групата *На нож!!!*⁵⁷ (10 200 участници) основна проблематика е липсата на българска наборна армия. Това е една от групите на военна тематика, където не се ограничават коментарите с политическа окраска, напротив всеки участник е призован „да коментира свободно нещата такива каквито ги вижда“. (Запазен е оригиналният правопис). Съзателят и част от участниците в групата са бивши военни. В анотацията на групата, бъдещите членове са призовани да споделят кога и къде са служили в българската армия.

Група, с подобен профил, е *Щик – военни спомени и снимки*⁵⁸ (4 400 участници), която е разформирана и възстановявана няколко пъти, като при всяко следващо основаване администраторите отправят апел към участниците да бъдат толерантни в споровете с евентуални опоненти по дадени теми и да избягват политически дебати. Групата, обаче, е отворена към публикации свързани с актуална проблематика и това създава предпоставки за възникването на дискусии.

Специално внимание заслужава страницата *Стари снимки от България – Eski Bulgaristan resimler – Old photos of Bulgaria*⁵⁹ (1, 400 участници), която представя миналото на България, но немалко участници в нея са граждани с турски произход, част от тях – изселници в Република Турция. Те проявяват интерес, както към миналото на населените места, от които произлизат, така и към българската история. Интересът на българските изселници в южната ни

⁵⁶ <https://www.facebook.com/groups/417638691696955> (посетена на 10 юни 2023 г.)

⁵⁷ https://www.facebook.com/groups/562996350397736/?hoisted_section_header_type=recently_seen&multi_permalink=6685506038146706 (посетена на 10 юни 2023 г.)

⁵⁸ <https://www.facebook.com/groups/251806635986613/> (посетена на 10 юни 2023 г.)

⁵⁹ <https://www.facebook.com/photo/?fbid=560980071413306&set=pb.100063547688179.-2207520000> (посетена на 10 юни 2023 г.)

съседка към родните им места е наблюдаван и от Зл. Богданова (Богданова 2022: 65).

Заключение

Направеният обзор на част от групите във фейсбук, представящи миналото в България, показва, че към тях има немалък интерес. Основателите им са представители на различни социални прослойки и имат различно образование и професии. Някои се занимават професионално с археология и история, за други тези дисциплини са хоби, което съчетават с колекционерска дейност.

Интересно е да се отбележи какви са създателите и участниците в групите и личните блоговете по пол. До голяма степен това е свързано с проблематиката на групата. Така например, в групите, чиято тематика е военна, преобладават мъжете, докато в групите с фокус към изследването на историята през определен исторически период или населено място, съставът на администраторите и участниците е смесен. Хората, които колекционират фотографии, картички, документи и превозни средства по-често са мъже, докато сред колекционерите на традиционно облекло, по-скоро преобладават жените.

Фейсбук групите, представящи историята на определено селище или район, имат значителна роля за поддържането на локалната идентичност на местните жители и на потомците на изселници. В известна степен, би могло да се каже, че те изпълняват и ролята на някогашните землячески дружества, обединяващи жителите на определено селище, които отиват да продължат образованието си или да работят в друго населено място. Освен това, чрез тях родствениците от едно селище – разпръснати в различни краища на страната или чужбина и тези останали в него, имат възможност да поддържат по-интензивни връзки, да обменят снимки, спомени и информация за различни събития, свързани с рода. По този начин, благодарение на новите средства за общуване, се конструират и традиционни по своята същност отношения – родствениците.

Появата на някои от групите може да се разглежда, в известна степен, като проява на недоверие⁶⁰ към официалния исторически разказ и стремеж да се представи различен прочит, според разбиранията на създателите им.

Литература:

Богданова, Зл. 2021. Спомени и рефлексии върху социалистическия градски център. – В: Лулева, А., И. Петрова, П. Петров, С. Казаларска, Я. Янчева (съст.). *Българският социализъм: идеология, всекидневие, памет*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 178 – 192. [Bogdanova, Zl. 2021.

⁶⁰ Културата на недоверието в България е разгледана в отделна книга на Ана Лулева (Лулева 2021).

Spomeni i refleksii varhu „sotsialisticheskiya“ gradski tsentar. – V: Luleva, A., I. Petrova, P. Petrov, S. Kazalarska, Y. Yancheva (sast.). *Balgarskiat sotsializam: ideologiya, vsekidnevie, pamet*. Sofia. Izdatelstvo na BAN “Prof. Marin Drinov”, 178 – 192.]

Богданова, Зл. 2022. Краеведските инициативи и социалните мрежи като терен в етнологията. *Антропология/Anthropology Journal* 9 (2):58 – 78. [Bogdanova, Zl. 2022. Kraevedskite initsiativi i sotsialnite mrezhi kato teren v etnologiyata. *Антропология/Anthropology Journal* 9 (2):58 – 78].

Лулева, А. 2021. *Култура на не/доверието в България. Антропологични перспективи*. София: ИК „Гутенберг“. [Luleva, A. 2021. *Kultura na ne/doverieto v Bulgariya. Antropologichni perspektivi*. Sofia. ИК “Gutenberg”].

Матанова, Т. М. Борисова. 2014. Фейсбук групите на българските мигранти в Европейския съюз – типове, функции, граници. – В: Илиева, А., Л. Гергова, Л. Пейчева, С. Казаларска (съст.). *Добре дошли в Кибериа! Записки от дигиталния терен*. София: ИЕФИМ-БАН, 40 – 56. [Feisbuk grupite na balgarskite migranti v Evropeiskiya sauz – tipove, funksii, granitsi. – V: Ilieva, A., L. Gergova, L. Peycheva, S. Kazalarska (sast.). *Dobre doshli v Kiberiya! Zapiski ot digitalniya teren*. 2014. Sofia: IEFSEM – BAS, 40 – 56].

Гл. ас. д-р Милена Маринова

Институт за Етнология и фолклористика с Етнографски музей,
Българска Академия на науките.

Ул. „Московска“ 6А

1000 София

E-mail: milena.marinova@iefem.bas.bg